

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Türkiye’de toplam doğurganlık hızının nüfusun kendini yenileme düzeyinin altına gerilemesi; yalnızca aile politikaları bakımından değil, çalışma hayatı, sosyal güvenlik sistemi, bölgesel kalkınma ve ülkenin gelecekteki üretim kapasitesi açısından da önemli sonuçlar doğurmaktadır. Kırsal nüfusun azalması ve yaşlanması, gençlerin tarımsal üretimden uzaklaşması, tarımda kuşak yenilenmesinin sağlanamaması ve kırsal yerleşimlerde eğitim, sağlık, bakım, ulaşım ve dijital altyapı hizmetlerinin yetersizliği, gençlerin yaşadıkları bölgelerde gelecek kurmasını güçleştirmektedir.

Bu doğrultuda; doğurganlık hızındaki düşüş ile kırsal nüfusun azalması, tarımsal üretimde kuşak yenilenememesi ve kırsal yaşam koşullarındaki bozulma arasındaki ilişkinin neden ve sonuçlarıyla ortaya konulması; evlenme sayısındaki azalma ve boşanmalardaki artışın kırsal çözülme ile kentlerdeki barınma, bakım ve yaşam maliyetleriyle ilişkisinin incelenmesi; mevcut tarım, kırsal kalkınma, aile ve nüfus politikalarının birlikte değerlendirilmesi ve gençlerin kırsalda hayat kurmasını, kadınların güvenceli biçimde üretime ve sosyal yaşama katılmasını, çocukların nitelikli kamu hizmetlerine erişimini sağlayacak kalıcı politikaların belirlenmesi amacıyla Anayasa’nın 98’inci, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü’nün 104 ve 105’inci maddeleri gereğince bir Meclis araştırması açılmasını arz ve teklif ederiz. 29/07/2026

Elif ESEN
İstanbul Milletvekili

GEREKÇE

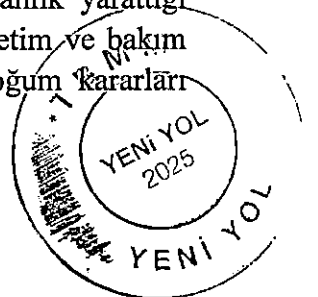
Türkiye, yalnızca doğumların azalmasıyla değil; genç nüfusun üretimden, toprağından ve geleceğı dair güvenden uzaklaşmasıyla derinleşen çok boyutlu bir demografik sorunla karşı karşıyadır. Türkiye İstatistik Kurumunun 2025 yılı verilerine göre toplam doğurganlık hızı 1,42 çocuğı gerilemiş, nüfusun kendini yenileme düzeyi olan 2,10'un belirgin biçimde altında kalmıştır. Bu tablo, nüfusun yaşlanması, çalışma çağındaki nüfusun daralması, sosyal güvenlik sisteminin üzerindeki yükün artması ve bakım ihtiyacının büyümesi bakımından uzun vadeli sonuçlar doğurmaktadır.

Doğurganlıktaki düşüş çoğı zaman yalnızca nakdî teşvikler, doğum yardımları veya kadınlara daha fazla çocuk sahibi olmaları yönünde yapılan çağrılar üzerinden ele alınmaktadır. Oysa çocuk sahibi olmak; barınma, düzenli gelir, iş güvencesi, bakım hizmeti, eğitim, sağlık ve geleceğı duyulan güvenle birlikte verilen uzun vadeli bir hayat kararıdır. Tek seferlik ya da sınırlı süreli ödemeler, bu yapısal sorunlar çözülmeden kalıcı sonuç üretememektedir. Devletin görevi kadınlara kaç çocuk doğuracaklarını söylemek değil; bireylerin istedikleri sayıda çocuğı yoksullaşmadan büyütebilecekleri koşulları sağlamaktır.

Nüfus politikasının evlenme ve boşanma eğilimlerinden bağımsız değerlendirilmesi mümkün değildir. TÜİK verilerine göre evlenen çiftlerin sayısı 2024'te 569 bin 983 iken 2025'te 552 bin 237'ye gerilemiş; boşanan çiftlerin sayısı ise 188 bin 963'ten 193 bin 793'e yükselmiştir. Aynı dönemde kaba evlenme hızı binde 6,43'e düşerken kaba boşanma hızı binde 2,26'ya çıkmış, boşanmaların yüzde 34'ü evliliğın ilk beş yılı içinde gerçekleşmiştir. Bu veriler tek başına neden-sonuç ilişkisi kurmaya yeterli olmamakla birlikte; kırsalda daralan geçim ve kamu hizmetleriyle kentlerde artan barınma, bakım ve yaşam maliyetlerinin evlenme, boşanma ve çocuk sahibi olma kararları üzerindeki etkilerinin araştırılmasını gerekli kılmaktadır.

Türkiye'de kırsal nüfusun seyrine ilişkin değerlendirmelerde, 6360 sayılı Kanun'un yarattığı idari sınıflandırma değişikliğı de dikkate alınmalıdır. Büyükşehir sınırları içindeki köylerin mahalleye dönüştürölmesi, kırsal niteliğini sürdüren çok sayıda yerleşimi istatistiklerde kent nüfusu içinde göstermiştir. Bu nedenle "köyler boşaldığı için hizmetler azaltılıyor" yaklaşımı, hem kırsal nüfusun gerçek durumunu hem de kamu politikalarının nüfus hareketleri üzerindeki etkisini gözden kaçırmaktadır. Köy okullarının kapatılması veya taşınalı eğitime geçilmesi; sağlık, bakım ve ulaşım hizmetlerinin merkezileşmesi ve üretim altyapısının zayıflaması yalnızca nüfus azalmasının sonucu değil, gençlerin ve çocuklu ailelerin ayrılmasını hızlandıran nedenlerdir. Dolayısıyla kırsaldaki nüfus kaybı yalnızca vatandaşların kırsaldan ayrılmasıyla açıklanamaz; kamunun hizmet, yatırım ve güvence kapasitesini kırsalda zayıflatmasının etkileri de araştırılmalıdır. Kırsal nüfusun ve tarımsal üretimin güçlenmesi, öncelikle devletin eğitimden sağlığı, ulaşımından sosyal hizmetlere kadar kırsaldaki varlığını yeniden tesis etmesini gerektirmektedir.

TÜİK'in kent-kır sınıflamasına ilişkin 2025 yılı verileri, toplam doğurganlık hızının yoğun kentlerde 1,33, orta yoğun kentlerde 1,53 ve kır olarak sınıflandırılan yerlerde 1,75 olduğunu göstermektedir. Bu farklılık, kırsal yaşamın tek başına daha yüksek doğurganlık yarattığı biçiminde yorumlanamaz. Bununla birlikte kırsal nüfusun yapısı, hanelerin üretim ve bakım düzeni, konut koşulları, yerel dayanışma ağları ve yaşam maliyetleri ile doğum kararları

arasındaki ilişkinin kamu politikaları bakımından ayrıntılı biçimde araştırılması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Kırsaldan kente göç arttıkça büyükşehirlerde konut, kreş, eğitim ve ulaşım maliyetleri aile bütçesi üzerindeki yükü büyötmekte; tarımsal nüfus yaşlandıkça üretim kapasitesi, gıda arzı ve fiyat istikrarı daha kırılgan hâle gelmektedir. Böylece tarımdaki kuşak yenilenememesi ile nüfusun yenilenememesi birbirini besleyen bir döngü oluşturmaktadır.

Sorunun kadınlar bakımından ayrı bir boyutu bulunmaktadır. Kırsalda üretim yapan kadınların önemli bir bölümü ücretsiz aile işçisi olarak çalışmakta; düzenli gelir, sosyal güvence, doğum ve bakım izinleri ile emeklilik haklarına yeterince erişememektedir. Çocuk bakımının büyük ölçüde kadınların üzerine bırakılması, okul öncesi eğitim ve kreş hizmetlerinin yetersizliği, kadınların hem üretimde kalmasını hem de istedikleri aile hayatını kurmasını zorlaştırmaktadır. Kadın çiftçiyi yalnızca yardımcı iş gücü olarak gören değil, bağımsız üretici ve hak sahibi olarak tanıyan bir sosyal güvenlik ve destek sistemi kurulmadan ne kırsal kalkınma ne de aile politikası kalıcı olabilir.

Avrupa Birliğinin Ortak Tarım Politikası kapsamında öne çıkan “kuşak yenilenmesi” yaklaşımı; araziye erişim, finansman, bilgi ve teknoloji ile kırsal hizmetleri birlikte ele almaktadır. Türkiye’de de hedefleri, bütçesi, sorumlu kurumları ve ölçülebilir göstergeleri belirlenmiş bir Tarımsal Kuşak Yenilenmesi Programına ihtiyaç vardır.

2025 Aile Yılı kapsamında orman köylerinde yaşayan ve aynı yıl evlenen veya çocuk sahibi olan kadınlara yönelik sınırlı bir mikrokredi desteği açıklanmıştır. IV. Tarım Orman Şûrası’nın ilgili çalışma belgesinde ise kırsaldaki genç nüfus azalışıyla birlikte genç aile oranının, doğurganlığın ve çocuk nüfusunun da azaldığı tespit edilmiştir. Buna rağmen bu tespiti bakanlıklar arası koordinasyona, ölçülebilir hedeflere ve ülke çapında bir kırsal nüfus politikasına dönüştüren eylem programı açıklanmamıştır. 2026-2035 dönemine ilişkin Aile ve Nüfus On Yılı Vizyon Belgesi’nde “doğurganlık hızının artırılması” ile “kırsalın yerinde kalkınması ve nüfusun dengeli dağılımı” ayrı stratejik öncelikler olarak belirlenmiş; ancak bunların hangi bütçe, takvim, bölgesel hedef ve başarı göstergeleriyle uygulanacağı açıklığa kavuşturulmamıştır.

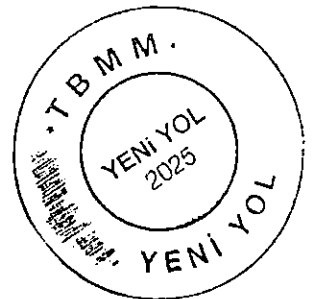
Açılacak Meclis araştırmasıyla; 6360 sayılı Kanun sonrasında kırsal nüfusun ölçülmesinde ortaya çıkan sorunlar ile köylerin mahalleye dönüşmesinin kamu hizmetleri, tarımsal üretim ve göç üzerindeki etkileri; kırsal nüfustaki azalma ve yaşlanmanın bölgesel boyutları; gençlerin tarımdan ayrılma nedenleri; kırsal çözölme ve kentlerdeki yaşam maliyetlerinin evlenme, boşanma ve çocuk sahibi olma kararlarına etkisi; tarımsal desteklerin gençler ve kadınlar açısından erişilebilirliği; arazi edinimi ve miras yoluyla parçalanma sorunları, kadın çiftçilerin sosyal güvenlik ve bakım hizmetlerine erişimi, kırsalda konut, kreş, okul, sağlık, ulaşım ve dijital altyapının mevcut durumu ile uluslararası kuşak yenilenmesi modelleri ayrıntılı olarak incelenmelidir.

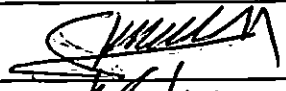
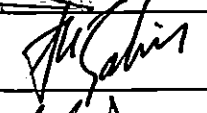
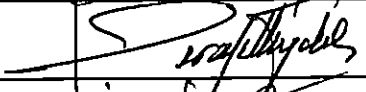
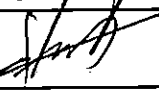
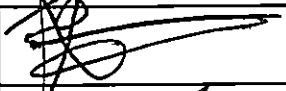
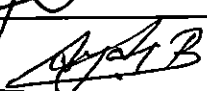
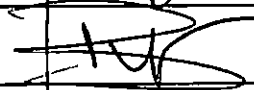
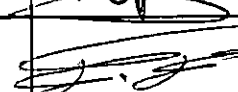
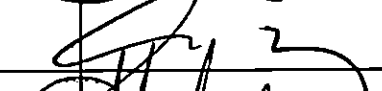
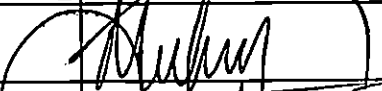
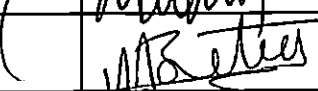
Ayrıca Tarım ve Orman Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ile yerel yönetimler arasındaki görev ve veri paylaşımındaki eksiklikler belirlenmeli; kırsalda genç ailelerin hayat kurmasını destekleyecek mevzuat, bütçe ve kurumsal koordinasyon önerileri ortaya konulmalıdır. Çalışma kapsamında genç çiftçiler, kadın üreticiler,

kooperatifler, ziraat odaları, sendikalar, yerel yönetimler, akademisyenler ve ilgili sivil toplum kuruluşları dinlenmeli; bölgesel farklılıkları gözeten somut bir yol haritası hazırlanmalıdır.

Bu nedenlerle kırsal kalkınma ile doğurganlık arasındaki ilişkinin tek yönlü bir nedensellik içinde değil; üretim, gelir, kamu hizmetleri, bakım altyapısı, sosyal güvence ve göç dinamikleri birlikte değerlendirilerek incelenmesi gerekmektedir. Kırsal kalkınmanın bütüncül nüfus ve aile politikası içindeki yerinin belirlenmesi ve kurumlar arası uygulanabilir politika önerilerinin geliştirilmesi amacıyla bir Meclis araştırması açılması gerekli görülmektedir.

MİLLETVEKİLİ ADI SOYADI	SEÇİM BÖLGESİ	İMZA
SADULLAH KISACIK	ADANA	
İDRİS ŞAHİN	ANKARA	
MESUT DOĞAN	ANKARA	
SADULLAH ERGİN	ANKARA	
ŞERAFETTİN KILIÇ	ANTALYA	
CEMALETTİN KANİ TORUN	BURSA	
MEHMET ATMACA	BURSA	
SEMA SİLKİN ÜN	DENİZLİ	
ERTUĞRUL KAYA	GAZİANTEP	
NECMETTİN ÇALIŞKAN	HATAY	
BİROL AYDIN	İSTANBUL	
BÜLENT KAYA	İSTANBUL	
ELİF ESEN	İSTANBUL	
HASAN KARAL	İSTANBUL	
MEDENİ YILMAZ	İSTANBUL	
MUSTAFA KAYA	İSTANBUL	
MUSTAFA BİLİCİ	İZMİR	
MEHMET EMİN EKMEN	MERSİN	
SELÇUK ÖZDAĞ	MUĞLA	
MEHMET KARAMAN	SAMSUN	

